

друге, це проблеми, пов'язані з перереєстрацією місця проживання людей, переоформлення державних актів на землю, переоформлення договорів оренди земельних ділянок, переоформлення транспортних засобів, переоформлення пенсій тощо.

Окремих заходів під час реформування місцевого самоврядування в Україні потребує вирішення ряду концептуальних питань. З нашого погляду такими питаннями є: 1) обґрунтування та закріплення кількості рівнів територіальної організації влади, 2) обґрунтування та закріплення критеріїв формування меж територій міст, 3) закріплення обґрунтованої кількості регіонів в Україні з урахуванням можливостей одержувати мешканцями послуги від органів регіонального управління, 4) вирішення питань щодо повноважності органів місцевого самоврядування та органів держави на місцях, вказавши однаковий для всіх випадків механізм розподілу повноважень, 5) закріплення фінансових джерел проведення реформування.

Середня тривалість процесів реформування місцевого самоврядування в зарубіжних країнах становить 8-10 років, що дає можливість населенню адаптуватися до відповідних змін в системі управління немісцевому рівні та усунути певні недоліки, якими супроводжується реформація.

Таким чином, реформування місцевого самоврядування в Україні потребує визначення концептуальних засад для такої перебудови, запровадження різних форм їх обговорення та втілення. Реформа місцевого самоврядування стане основним засобом не лише удосконалення організаційної та фінансової основ місцевого самоврядування, а й підвищенням ефективності надання муніципальних послуг населенню наряду з відповідальністю муніципальних інституцій за виконання їх повноважень.

**Мандрікова К.О.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
аспірантка кафедри теорії держави і права**

РОЗУМНІСТЬ ЯК ЗАСАДА НОРМОТВОРЧОСТІ

Постановка питання про зміст законодавства та розум як про начало у праві видається досить справедливою і набуває особливого значення сьогодні у вітчизняних умовах, коли не завершено правову реформу і не досягнуто повною мірою значення верховенства права як вимоги до побудови правової держави. Розумність як засаду створення норм права доцільно розглядати з позицій верховенства права. І оскільки йдеться про роль розумності

у процесі створення норм, то у даному випадку найбільш доречно брати до уваги принцип верховенства права в аспекті панування права над законом. На думку С.П. Погребняка цей принцип передбачає, зокрема, панування права певного змісту, яке стримує державу не фактом існування правил і процедур, а обмежує державу за змістом її юридичних актів.

С.В. Шевчук називає правовою державу, яка у своїй діяльності керується принципом верховенства права, а правові акти такої держави, і насамперед закони, обґрунтовані, розумні, справедливі, пропорційні визначеній меті, мінімально обмежують основні права людини та відповідають Конституції. Отже, одним її критеріїв визначення конституційності правових актів у правовій державі (їх відповідності принципу верховенства права) виступає принцип розумності. З позицій природно-правового праворозуміння розумність постає базисом права, його началом, а природне право за Томою Аквінським служить взірцем для позитивного права. У такому випадку важливого значення набуває питання про зміст розумності як засади нормотворчості.

С.П. Рабинович, розглядаючи категорію розумності у позитивному праві, доходить висновку про те, що вона може вказувати на якість: нормативного правового установа (звичаю, закону тощо); індивідуального правового акта; якогось іншого елемента механізму юридичного регулювання (процедури, її окремих елементів, юридичного змісту та фактичної поведінки учасників правовідносин тощо). З точки зору формальної логіки, розумність правового рішення передбачає логічну несуперечливість останнього. Насамперед, це стосується розумності як характеристики змісту нормативно-правових актів. Формально-логічною розумністю (або ж, навпаки, нерозумністю) може характеризуватись окрема правова норма з огляду на узгодженість із іншими нормами права, окремий акт законодавства – з огляду на узгодженість з іншими актами. Логічна коректність як модус розумності свідчить про те, що конкретне правове судження є умовиводом, отриманим за правилами силогізму із іншого, більш загального правового судження (велика посилка).

Раціональність називають визначальною характеристикою права взагалі, правового пізнання та правової діяльності зокрема. Однак раціоналізм як атрибут правового пізнання та діяльності має певні межі, оскільки в структурі права існують процеси, процедури та явища, до складу яких входять нераціональне та ірраціональне. Тому поряд з існуванням в праві переважно раціонального елемента, в ньому присутні й позараціональні елементи, які є супутником усього правового розвитку. До позараціональних елементів законотворчого процесу відносять: цінності, оцінки та

оцінювання, в яких втілюється як нераціональне, так і ірраціональне; існування груп тиску (лобізму); наявність харизматичного лідера (формального чи неформального); вплив різноманітних неправових норм та суспільної думки на законотворчий процес; прояв випадковостей. Атрибутами раціональної діяльності є контроль, перевірку, управління, загальнозначущість. Контроль, з психологічної точки зору, є можливістю перевірки та застосування санкцій. З гносеологічного боку – це пошук істини, вдосконалення знання та запобігання прийняттю неістинних рішень. Можливість ефективної перевірки забезпечує відповідність законодавчого акта таким характеристикам, як закінченість, дискретність, обмеженість, формалізованість (як того вимагають критерії раціональності). Управління являє собою цілеспрямований вплив на законотворчий процес з метою збереження його структури, порядку здійснення, дотримання процедури, підтримання режиму діяльності, визначеного законодавчим шляхом.

Розумність як характеристика змісту врегульованого правовим рішенням суспільних відносин нерідко характеризується як дотримання певної "золотої середини" у правовому регулюванні конкретних відносин. Ця "середина", міра може визначати співвідношення між різними аспектами регульованих відносин: правами та обов'язками їх учасників, змістом чи обсягом зустрічних надань тощо). Тобто, у даному випадку йдеться про матеріальний аспект розумності як вимоги до нормотворчості.

М.А. Мілкін-Скопець наполягає на тому, що в рамках позитивістського підходу взагалі не знаходиться місця для розумності, тому що її роль тут не є специфічною, а замість розумності можна використовувати безліч інших категорій (що і відбувається суцільно і поряд, коли, наприклад, розумність змішується з сумлінністю, а сумлінність - з розумністю), оскільки метою і значенням використання вказаних категорій виступає всього лише прагнення отримати інструмент, що дозволяє у разі потреби (практичної доцільності) так чи інакше коректувати застосування закону. Позитивістський тип праворозуміння в різних своїх формах постулював тотожність права і закону. Строго кажучи, позитивізм цікавить лише даність (закон, звичай, прецедент, що є наявним). Розумність тут, за визначенням, може розглядатися лише в співвідношенні з цією даністю. Осмислення розумності в позитивістському ключі приводить до ототожнення розумності і доцільності. Втім таке ототожнення, на його думку, аніскільки не додає ясності, оскільки відсутні надійні критерії для визначення того, що ж є метою (мета норми позитивного права або мета поведінки суб'єкта). Інша ситуація складається, коли розумність

аналізується з природно-правових позицій. У цьому випадку розумність може розглядатися як певна властивість права, як те, що може обґрунтувати і в якомусь значенні "виправдати" право. Але і тут розумність є зовнішньою характеристикою, значення якої якраз і полягає в тому, щоб виступати своєрідним надправовим критерієм.

В окремі думці у Рішенні Конституційного Суду України від 23.06.2009 року у справі про тимчасову надбавку до діючих ставок ввізного мита суддя Джуня В.В. торкнувся розумності як засади нормотворчості, пояснивши, що вимога розумності проявляється у розумному розподілі повноважень між законотворчим органом (Верховною Радою України) та Кабінетом Міністрів України, який в регулюванні розміру надбавки до розміру ввізного мита здатний оперативно реагувати на динаміку справ, які безпосередньо впливають на стан платіжного балансу держави. Навпаки, Верховна Рада України в силу регламентних вимог законодавчого процесу такої оперативності реакції позбавлений. А Конституційний Суд України взагалі називає розумність закону складовою принципу верховенства права поряд з ефективністю мети і засобів правового регулювання, логічністю закону (Рішення у справі про підсудність окремих категорій адміністративних справ від 29.08.2012р.).

З'ясувалося, що зміст розумності як вимоги до нормотворчості залежить від підходу до праворозуміння, в рамках якого вона аналізується. Однак, в аспекті концепції верховенства права різниця між природним правом та позитивним правом втрачає такі чіткі межі. Принцип розумності Шевчук С.В. називає тією спільною основою, що сьогодні об'єднує дві основні правові системи (англосаксонську та романо-германську), а відтак можна говорити і про зближення концепцій позитивного і природного права.

Нікітіна М.В.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
здобувач кафедри трудового права

ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ВІДНОСИНАХ У СФЕРІ ПРАЦІ

У зв'язку зі вступом в дію Закону України "Про захист персональних даних" (далі - Закон) на роботодавців було покладено ряд нових функцій, сутність яких полягає в обов'язках роботодавця щодо створення механізму захисту персональних даних працівників на підприємстві, в установі, організації. Роботодавець, який в даному випадку розглядається як володілець